

هنر نازک‌کاری چوب در سنج

علی‌اکبر بهزادیان

هنر نازک‌کاری چوب، که در سنج رایج است و اهمیت بسیار دارد مانند هنرهای مستظرفه دیگر از پدیده‌های ذوق سرشار ایرانی و از جمله هنرهای زیبای کشور به‌شمار می‌رود و چنانچه این هنر زیبا را استادکاران ماهر انجام دهند، بدون شک، این هنر همچنان ارزش خود را حفظ خواهد کرد و مورد توجه همگان به‌خصوص هنرشناسان و هنردوستان قرار خواهد گرفت و از آنجائی‌که علمای علم، هنر را زبان پیام و احساس بیان دانسته‌اند لذا هنر می‌تواند بهترین وسیله برای بیان اندیشه‌های خلاق بشر باشد و حتی جمعی معتقدند که انسان مواهب و کرامات ملکوتی دارد و بر این باور هستند که بشر به حکم فطرت پایبند زیبایی است و از آن لذت می‌برد و درواقع هم چنین است؛ زیرا هنرمند واقعی و توانا سعی دارد از لحظه‌های پُربار زندگی خود مایه گذارد تا بهترین یادگار لحظه‌های شیرین عمر عزیز خود را در قالب هنر به جامعه بشریت تقدیم کند، و چون هنرمند اثر هنری خود را می‌بیند گویی دردها و مرارتهای سالیان ممتد کار و تلاش را فراموش می‌کند.

هنر نازک‌کاری چوب مورد توجه دوستداران این هنر است به این دلیل که دست‌ساخته‌های هنری، نمودی دلپذیر از فرهنگ جاوید قوم اصیل ایرانی، یعنی مردم کُرد ایرانی است که در حیات معنوی و پرافتخار ملت ایران، مقامی خاص و جایگاه ویژه‌ای به‌خود اختصاص داده است،

به طوری که نام سنندج این هنر زیبا را در اذهان تداعی می‌بخشد. هنری که بیش از یک قرن، تاکنون، دست به دست و فکر به فکر از خانواده‌ای سنندجی به فرزندان و عاشقان هنر منتقل شده است. این هنر زیبا و سخت و طاقت‌فرسا، علاوه بر اینکه ارزش معنوی و هنری دارد ارزش اقتصادی نیز داشته و دارد. در حالی که اعتبار معنوی و اجتماعی آن به عنوان نمادی از فرهنگ و هنر دیار کردستان ایران بسیار چشمگیر و برجسته است ولی با کمال تأسف به دلیل اینکه فعالیتهای استادکاران به خوبی نمی‌تواند جوابگوی نیازهای معیشتی آنان باشد، عده‌ای این هنر را رها کرده‌اند و به مشاغل دیگر روی آورده‌اند تا در این کساد بازار هنر، هزینه زندگی خود را به طریق دیگری تأمین نمایند.

لذا حمایت همه‌جانبه از هنرمندان واقعی و خلاق امری است ضروری و لازم؛ تا این هنر به دست فراموشی سپرده نشود و چراغ این هنر زیبا خاموش نگردد. ان شاء الله.

تاریخچه هنر نازک‌کاری چوب در سنندج

سابقه هنر نازک‌کاری چوب در سنندج، به بیش از یک قرن می‌رسد که بانی و مبتکر آن مرحوم استاد نعمت‌الله نعمتیان (جد مادری اینجانب) بوده که شغل اولیه ایشان اسلیمی‌سازی بود. از دیگر استادان بعد از آن مرحوم، می‌توان مرحومان استاد اسماعیل، استاد رحمت‌الله، استاد موسحات همگی نعمتیان، استاد عبدالله نجارباشی، استاد عباس نازک‌کار، استاد نعمت‌الله معتضد، استاد عبدالرحمن افشاریان و استاد عبدالمجید نعمتیان فرزند ارشد استاد نعمت‌الله نعمتیان را نام برد و در حال حاضر، تعدادی از کارگاهها را دیگر افراد اداره می‌کنند و به ساخت تخته نرد مبادرت دارند.

خوشبختانه در چند سال اخیر با کمک گرفتن از خدای منان، بنده توانستم در این هنر ابتکار و طرحی نو در اندازم و تحولی به وجود آورم و آثار هنری‌ام تنوع دارد و ۹۵٪ از آثار هنری‌ام منحصر به فرد و تا این تاریخ هم بی‌نظیر است و به کرات به نظر مقامات مملکتی، استادان برجسته هنر این مرزوبوم، و کارشناسان هنر رسیده است. متأسفانه اکثر دست‌ساخته‌های هنری‌ام در سالهای قبل از انقلاب اسلامی ایران را سفارش‌دهندگان، به عنوان کادو و ارمغان به کشورهای

دیگر فرستاده‌اند و الان جزء اشیاء گرانبها نگهداری می‌شوند و شاید هم به موزه‌های خارجی سپرده شده باشند. لذا قریب سی سال قبل درصدد برآمدم که مجموعه‌ای از آثار هنری خود را ساخته و پرداخته نمایم که بحمدالله به اتمام رسید و مکرر و به دفعات در نمایشگاههایی که در مراکز استانها و برنامه‌های مختلف تلویزیونی و نمایشگاههای داخل و خارج از کشور برپا شد به معرض تماشا و نمایش عموم گذاشته شد و این نکته را هم یادآور شوم که هیچ‌گاه در قبال دستمزد کم بر هنر و دست‌ساخته‌های هنری‌ام، که شیرۀ جان و نور چشمانم است، وارد نیاورده‌ام، چون پیشۀ خود را می‌شناسم و بدان عشق می‌ورزم و به‌همین دلیل است که آثار هنری‌ام شهرت بسیار دارد و گواهم بر این ادعا، گواهی هنرمندان پاک‌بین است. لازم است که ذکر نمایم در هنر ظریف نازک‌کاری، که ریزه‌کاری مدنظر است، به‌هیچ‌وجه از وسایل برقی استفاده نمی‌کنم و به مانند یکصد سال قبل از ابزار سنتی و قدیمی استفاده می‌نمایم.

انواع چوبهای استفاده شده در هنر نازک‌کاری

خوشبختانه چوبهای موردنیاز هنر نازک‌کاری در استان کردستان به وفور موجود است و مرغوبیت

بسیار دارد که می‌توان فهرست‌وار به انواع چوب موردنیاز اشاره نمود:

- ۱- چوب گره گردو و نقشدار (به‌صورت بوته در قسمت یقۀ درخت)؛
- ۲- چوب گردوی ساده (از تنۀ درخت)؛
- ۳- چوب گره و نقشدار درخت سنجد؛
- ۴- چوب نقشدار کیکم (یک نوع درخت پاکوتاه جنگلی)؛
- ۵- چوب سفید تنۀ درخت گلابی؛
- ۶- چوب معطر درخت میخک بنفش - چوب خیار و غیره.

مواد مصرفی در هنر نازک‌کاری چوب

- انواع چسب چوب، چسب گرم یا سریشم آب‌پز به روش قدیم؛
- چسب سفید با مارکهای تجارتهی مختلف؛
- انواع سمباده به صورت اوراق کاغذی و پارچه‌ای (نرم-زبر)؛
- لاک، الکل صنعتی، کیلر، سیلر، تیزفوری، پارافین مایع، پارچه نرم و بدون آهار؛
- موم عسل، میخ، میخ‌پیچ و غیره.

ابزار موردنیاز در هنر نازک‌کاری

انواع اره‌دستی، انواع زیزه‌های دستی، انواع مغار، انواع چوب‌ساب (سوهان چوب)؛
چکش در وزنه‌های مختلف، انواع تیغه‌ متهدستی، اره‌ کمانی، کولیس، گونیا، انواع لولای فلزی،
لیسه، سُمبه و غیره.

زندگی‌نامه هنری

اینجانب متولد ۱۳۱۱ هجری شمسی - محل تولدم شهر سندرچ - از سن شش سالگی بنا به توصیه والدینم برای فراگیری هنر نازک‌کاری نزد دایی خود مرحوم استاد عبدالمجید نعمتیان، فرزند مرحوم استاد نعمت‌الله نعمتیان، به شاگردی پرداختم. پس از مدت دوازده سال شاگردی ایشان، شخصاً به تأسیس کارگاه شخصی مبادرت کردم و جمعاً تا این تاریخ ۶۳ سال است که این هنر را ادامه داده‌ام و همیشه سعی من بر این بوده است که هنر را به دلیل ارزش هنری به سفارش‌دهندگان و مشتاقان هنر ارائه دهم و با استعانت از خدای سبحان توانستم تحولی در این هنر به وجود آورم. به طوری که در اغلب دست‌ساخته‌های هنری خود قطعات چوب را به ضخامت و ظرافت تار مو به کار می‌گیرم که تا این تاریخ در صنعت و هنر چوب بی‌سابقه بوده است. آثار هنری‌ام در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی و برنامه‌های متعدد تلویزیونی مانند دیدنیها، سیر و سفر و شبکه‌ جام‌جم و ... به معرض نمایش گذاشته شده است و جزء تعداد معدودی از هنرمندان کشور هستم که پس از ارزشیابی‌های متعدد از آثارم، گواهی‌نامه درجه یک هنری دریافت داشته‌ام و

از ۱۳۶۳ کلاس نازک کاری را در خانه فرهنگ وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کردستان به مدت چهارده سال اداره کردم و توانستم شاگردانی تربیت نمایم که آثار هنری آنان در جشنواره‌های هنرهای تجسمی در تهران، مشهد، همدان و اصفهان موفق شدند پنج دیپلم افتخار بگیرند و برای اولین بار نیز تعدادی از خواهران، هنرجویان این هنر بوده‌اند که پیشرفت‌های بسیاری داشتند و هم‌اکنون در سمت مربی مشغول به کار هستند و چند نفری هم در کارگاه شخصی به کار نازک کاری مشغول هستند.

آثار و دست‌ساخته‌های هنری اینجانب

اینجانب که با شور و شوق تام و تمام این هنر را ادامه داده‌ام حدود سی سال قبل با تحمل زحمات و قبول محرومیت‌های زیاد با سعی و تلاش و دقت تمام درصدد ساخت مجموعه‌ای از آثار هنری خود برآمدم تا یادگاری بس ارزنده و جاودانه در موطن عزیز خود، کردستان ایران اسلامی، برجای گذارم تا آیندگان خصوصاً جوانان را بدین هنر زیبا آشنا و رهنمون شود که با سپاس به درگاه خداوند بزرگ، توانستم این مجموعه زیبا و منحصر به فرد را با ویژگی خاص و ریزه کاری دقیق، که حاصل سالها شور و شوقم است، به اتمام برسانم، که همان‌طور که قبلاً اشاره شد، بارها اقشار مختلف از آن بازدید کرده‌اند.

اینک به نمونه‌هایی از آثار متنوع خود اشاره می‌نمایم:

- ۱- انواع جعبه‌های مخصوص قرآن مجید با ظرافتی خاص و بی‌نظیر؛
- ۲- انواع رحل قرآن کریم مزین به آیات مبارک قرآن؛
- ۳- انواع سینی؛
- ۴- انواع کاسه و بشقاب؛
- ۵- انواع کیف دستی زنانه؛
- ۶- انواع کیف تحریر؛
- ۷- انواع جعبه‌های جواهرات؛
- ۹- انواع شکلات خوری؛

- ۱۰- انواع قاشق و چنگال؛
  - ۱۱- انواع جعبه آرایش زنانه؛
  - ۱۲- انواع قلمدان در مدل‌های مختلف (۱۲ مدل)؛
  - ۱۳- انواع پیب؛
  - ۱۴- انواع چوب‌دستی آموزشی دست استاد؛
  - ۱۵- انواع جعبه سیگار، رومیزی و قوطی سیگار جیبی؛
  - ۱۶- انواع جعبه خوشنویسی؛
  - ۱۷- عینک چوبی برای اولین بار در نهایت ظرافت با رعایت کث و قوس فیزیکی؛
  - ۱۸- انواع عصا در مدل‌های مختلف؛
  - ۱۹- انواع زیورآلات زنانه و غیره؛
- که جمعاً بالغ بر ۱۰۸ قطعه اثر هنری است.

نمایشگاهها

- در زندگی هنری خود تا این تاریخ توانسته‌ام در ۶۲ نمایشگاه داخلی و خارجی شرکت نمایم که به مواردی از آن اشاره می‌شود:
- ۱- برپایی نمایشگاههای متعدد انفرادی و جمعی در سنج به مناسبت‌های مختلف؛
  - ۲- نمایشگاه جشنواره‌های هنرهای تجسمی در مراکز اکثر استانهای کشور؛
  - ۳- نخستین نمایشگاه سراسری صنایع دستی کشور به مناسبت چهاردهمین اجلاس آسیایی شورای جهانی صنایع دستی در شهر اصفهان در ۱۳۶۹ که آثار هنری اینجانب در ردیف غرفه‌های برجسته قرار گرفت؛
  - ۴- نمایشگاه و فستیوال هنر ایران در کشور آلمان در ۱۳۷۰ به مدت یک ماه تمام در شهر سلدورف؛
  - ۵- نمایشگاه هفته فرهنگی ایران در امارات متحده عربی (ابوظبی - دبی) در ۱۳۷۰؛
  - ۶- شرکت در تمامی نمایشگاههای ایرانگردی در تهران و سایر مراکز استانهای کشور؛

- ۷- شرکت در نخستین نمایشگاه آثار برگزیده صنایع دستی آسیا و اقیانوسیه؛
- ۸- همزمان با هفدهمین مجمع آسیایی شورای جهانی صنایع دستی در تهران با حضور هجده کشور از جمله (هند، پاکستان، چین، ژاپن، استرالیا و غیره) که آثار هنری اینجانب مقام اول را کسب کرد و برنده لوح تقدیر زرین سازمان صنایع دستی شد به خاطر قدرت طراحی، اجرای مناسب و تنوع فوق العاده در ساخت و ارائه آثار هنری با نظر داوران ایرانی و خارجی در آبان ماه ۱۳۷۲؛
- ۹- شرکت در سومین نمایشگاه سراسری صنایع دستی ایران در آبان ماه ۱۳۷۳ در محل نمایشگاه‌های بین‌المللی تبریز؛
- ۱۰- نمایشگاه انفرادی به مناسبت هفته میراث فرهنگی در تبریز و شهر مرزی مریوان در سالهای ۱۳۷۴ و ۱۳۸۱؛
- ۱۱- شرکت در نمایشگاه بزرگ نگاره‌های چوبی (نمایشگاه تخصصی در رشته نازک کاری، منبت، معرق) در شهریورماه ۱۳۷۸؛
- ۱۲- تشکیل نمایشگاه انفرادی به مناسبت هفته بهزیستی و تأمین اجتماعی در ۱۳۷۹؛
- ۱۳- شرکت در نمایشگاه برپا شده در کردستان عراق در شهرهای هولیر، دهوک، اربیل و سلیمانیه.
- همچنین باید اضافه کنم نمونه‌هایی از آثار هنری اینجانب در موزه‌های آستان قدس رضوی، آرامگاه بوعلی سینا در همدان، سازمان صنایع دستی ایران، موزه کردستان عراق نگهداری می‌شود و تاکنون بیش از چهل قطعه تقدیرنامه و سپاسنامه دریافت داشته‌ام و اشعار زیادی هم اعم از گُردی و فارسی در قالب غزل، رباعی، قصیده و ... در وصف آثارم سروده شده است که از سرایندگان مجدداً تشکر می‌نمایم. در خاتمه، عرایضم را با بیان این بیت به پایان می‌رسانم:
- اثر نیک ببايد به جهان ورنه چه سود   آمدن و رفتن و از یاد شدن